

بررسی تأثیر حاشیه نشینی، مشکلات و راهکارهای آن در شهرها (مطالعه موردی شهرستان شیروان)

مهدی وطن پرست^۱، مهدی محمدزاده مقدم^۲

^۱ استادیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه آزاد شیروان

^۲ دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه آزاد شیروان

Mmohammadzadeh1394@yahoo.com

چکیده

حاشیه نشینان بیشتر افراد مهاجر و روستایی و عشایر و کمتر شهری هستند که اغلب فاقد مهارت لازم شهری هستند که به بهانه عدم توجیه اقتصادی، عدم حمایت از مشاغل بومی و پایه ای در روستاها و از سوی دیگر پدیده های طبیعی از قبیل سیل، خشکسالی و غیره و نیز به دلیل عوامل جاذب شهری زادگاه خود را ترک کرده و به شهرها روی می آورند. حاشیه نشینی در کشورهای در حال توسعه، غالباً از مهاجرتی تشکیل می شوند که به دلیل پایین بودن سطح مهارت های فنی و فقدان سرمایه کافی، زندگی حاشیه ای را برگزیده اند. فقر اقتصادی، بالا بودن میزان جرایم و کمبود خدمات زیربنایی، پایین بودن سطح سواد، واحدهای مسکونی فرسوده و... از خصوصیات مشترک مناطق حاشیه نشین به شمار می روند. مناطق حاشیه نشین در برگزیده جغرافیایی مشخص هستند که با ناهنجاری های اجتماعی به لحاظ از بین رفتن ارزش های انسانی در حاشیه شهرها به سرعت پرورش می یابد و اعمالی چون دزدی، اعتیاد، قاچاق، فحشا در آنجا بیش از متن اصلی شهر دیده می شود. تحقیق حاضر بررسی تأثیر حاشیه نشینی، مشکلات و راهکارهای آن در شهرها، در شهر استان شیروان مورد بررسی قرار داده است. روش تحقیق، ترکیبی از روش های اسنادی، تحلیلی و پیمایشی است. در این تحقیق تعداد پرسشنامه ۲۳۰ مورد می باشد. پرسشگری در آبان ماه ۱۳۹۴ تکمیل گردید بررسی ساختار اقتصادی و ساختار کالبدی-فضایی محله کهنه شهر، شیروان صورت گرفت. یافته های تحقیق نشان می دهد که گسستی آشکار در ساختار اقتصادی و کالبدی-فضایی بین محله کهنه شهر و سایر محلات شهر شیروان وجود دارد. همچنین بررسی و تحلیل کلیه شاخص های تحقیق نشان می دهد که رابطه ای مستقیم بین شرایط نامطلوب اقتصادی و کالبدی-فضایی در محله کهنه شهر، شیروان قابل مشاهده است

واژه های کلیدی

حاشیه نشینی، مشکلات، راهکارها، شیروان.

مقدمه

افزایش جمعیت شهرها و به همراه آن گسترش فیزیکی شهر واضافه شدن فواصل شهری، ارائه خدمات را مشکل و گران کرده و مسائلی

نظیر کمبود، گرانی، نامناسب و غیر بهداشتی و بالاخره فرسوده بودن مسکن، کمبود آب و برق، تلفن، کمبود فضای سبز، آلودگی و ترافیک. کمبود فضای آموزشی، کمبود امکانات پزشکی و دهها مشکل دیگر را به وجود آورده است. باید خاطرنشان کرد که افزایش جمعیت در خارج از محدوده خدماتی که به طور مستقیم و درمورد غیر مستقیم از خدمات شهری استفاده می کنند باعث شده این مشکلات از عمق و وسعت بیشتری برخوردار گردیده و مشکل جدیدی را در زندگی شهری بوجود بیاورد که ما از آن تحت عنوان حاشیه نشینی نام می بریم. افرادی که در این مناطق ساکن می شوند کسانی هستند که توانایی تهیه مسکن در مناطق دیگر شهر که از امکانات و خدمات نسبتاً بیشتری برخوردار هستند را ندارند. اغلب ساکنان این مناطق را شهر نشینان یا روستائیان مهاجر فقیری تشکیل می دهند که جهت تأمین هزینه های زندگی در داخل شهر مشغول به کار بوده و برای رسیدن به محل کار باید هر روز مسافت زیادی را طی کنند. بنابر این رفت و آمد و هزینه های آن از مسائلی است که برای این افراد از اهمیت خاصی برخوردار است. کمبود آب و فقدان سیستم آبرسانی مناسب نیز از مشکلات دیگری است که اهالی این مناطق با آنان روبه رو هستند به نحوی که در بعضی از این مناطق، آنها مجبور به خرید آب از تانکرهای حامل آب می باشند. فقدان سیستم جمع آوری زباله و شبکه فاضلاب و هزینه هایی که دفع زباله به همراه دارد موجب بروز آلودگی در این مناطق گردیده و این آلودگی و بیماریهای ناشی از آن به دلیل فقیرنشین بودن این مناطق و عدم وجود حمایت های اجتماعی امکان تشدید فقر اقتصادی را فراهم می سازد. تراکم جمعیت و نامناسب بودن مسکن فقر مالی و فرهنگی، فقدان تاسیسات و تسهیلات شهری از جمله مشکلاتی می باشند که ساکنین این مناطق با آنها روبرو هستند. اگر از دیدگاه تئوریک به این موضوع نگریسته شود می توان مشاهده کرد که مشکلات ناشی از حاشیه نشینی دارای پیامدهای اجتماعی روانی به عنوان یک عامل مهم در حفظ نظم و ثبات اجتماعی مورد توجه قرار گرفته و میزان گرایش به رفتار ضد اجتماعی که معمولاً انتظار می رود در مناطق حاشیه نشین از درجه بالایی برخوردار باشد و امکان رواج خرافات اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی را در میان ساکنان این مناطق افزایش دهد بررسی می شود. مناطق شهری به عنوان محیطی مناسب و بستر سازی قوی به